INWENDIGE ZENDING ZONDER GRENZEN

P.L. Schram

1. Een oecumenisch laboratorium

Omstreeks 1840 werd door J.H. Wichern in Duitsland de naam 'Innere Mission' geïntroduceerd, die onmiddellijk aansloeg, speciaal bij 'Erweckten'. De naam waaide over en bleek het ook in andere landen waar een opwekkingsbeweging bestond goed te doen. Hij voorzag kennelijk in een behoefte. Dat is merkwaardig, want de betekenis was niet zonder meer duidelijk. Evenmin als de vertaling: 'Inwendige zending'.

In de praktijk bleek het te gaan om 'Liebestätigkeit', in onze noodlijdende en zondige maatschappij. Maar 'Mission' suggereerde méér en 'innere' was zeker geen synoniem van 'einheimische'. 'Mission' duidde op heidendom. 'Innere' wees naar hart en ziel. Het woord kan als adjectief gebruikt worden bij begrippen met een symbolische strekking: Auge, Freiheit, Widerstand. Het heeft meer te maken met spiritualiteit en psyche dan met geografie. 'Inwendig' raakt aan 'innerlijk', innig.

Misverstand dreigt. Hoe moeilijk de betekenis van 'inwendige zending' is blijkt uit woordenboeken. Nog in 1984[1] werd geponeerd dat het 'in tegenstelling tot de zending onder de heidenen' gaat om 'het streven van prot. kerkelijke organen en verenigingen om de godsdienst binnen de christelijke wereld te versterken en uit te breiden en geestelijke, lichamelijke en maatschappelijke noden te lenigen'. De schrijver had kennelijk geen weet van een vier jaar eerder verschenen artikel, waarin zowel adjectief als substantief naar hun eigenlijke betekenis waren geïnterpreteerd.[2] Hij blijkt op de hoogte van Paulus' missionaire gebruik van 'inwendig' in Romeinen 7:22 en Efeze 3:16, waar gesproken wordt van 'de inwendige mens'; doch de toevoeging 'maar thans alleen scherts, in *de inwendige mens versterken*' verbaast ons. Hij kent 'inwendig' bij 'leven' ('het leven der ziel voorzover door God geschonken'), maar verzuimt de uitdrukking te betrekken op kerkelijk leven, op zending.

Het is zaak bij de oorspronkelijke betekenis te rade te gaan. Zending brengt ons in de tegenwoordigheid van Hem die door God (als Messias)

1. J.H. van Dale, *Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*, I, Utrecht/Antwerpen, 1984[11], s.v. 'Inwendig'. De hier gegeven omschrijving is trouwens nog heilig vergeleken bij die van het grote *Woordenboek der Nederlandse taal*, VI, s.v. (1912).

2. P.L. Schram, 'Inwendige Zending als terrein van onderzoek', in: *Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis van de negentiende eeuw*, nr. 7 (maart 1980), 7-54, VIII (september 1980), 7-50. Zie speciaal nr. 7, 12-13. Deze vroegere artikelen bevatten relevante gegevens over inwendige zending die hier niet herhaald zullen worden, in verband met de beperkte plaatsruimte.